

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου (1)

- Οι σοσιαλιστές της αγοράς υποστήριξαν ότι η κατάρρευση του κεντρικά διοικούμενου σοσιαλισμού δε θα έπρεπε να έχει ερμηνευτεί ως μια εξάντληση όλων των προοπτικών για πολιτική, κοινωνική και οικονομική ισότητα (egalitarian prospect) ή ως αποτυχία μιας μη δοκιμασμένης μορφής σοσιαλισμού, ειδικά αυτής της σοσιαλιστικής αγοράς.
- Το μοντέλο του σοσιαλισμού της αγοράς ασχολείται με τον τέλειο συνδυασμό δημόσιας και ατομικής ιδιοκτησίας, συγκεντρωτισμού και αποκέντρωσης, αγορών και σχεδιασμού, ιδιοτέλειας και κοινωνικού καλού.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου (2)

- Νεοκλασικοί οικονομολόγοι: ήταν ουτοπικό να πιστεύουν ότι θα μπορούσε μία κοινωνία να στηρίζεται σε έναν κανόνα ισότητας. Η πλεονεξία είναι καλή ή τουλάχιστον ένα απαραίτητο κακό: μια κινητήριος δύναμη που μπορεί να τιθασευτεί με τους σωστούς θεσμούς. Για τους νεοκλασικούς οικονομολόγους η κυριαρχία του σχεδιασμού αμφισβητούσε την ικανότητα της αγοράς να λειτουργεί αποτελεσματικά. Επιπλέον, ο σχεδιασμός κατέληγε στη διαφθορά.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου (3)

- Ο σοσιαλισμός έχει ένα καλοπροσδιορισμένο σύνολο στόχων και αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της κοινωνικότητας (community), της αποδοτικότητας, της αυτοδιαχείρισης, της αλληλεγγύης αποτρέποντας την εκμετάλλευση των αδυνάτων, περιορίζοντας την αποξένωση, δημιουργώντας περισσότερες ισότητες ευκαιριών, εισοδήματος, πλούτου, κύρους και δύναμης και ικανοποίησης των βασικών αναγκών.
- Στον σοσιαλισμό της αγοράς η κινητήριος δύναμη θα ήταν οι ανθρώπινες ανάγκες, όχι η αγορά ή η ισχύς.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου (4)

- Σοσιαλιστές της αγοράς: Το καπιταλιστικό σύστημα και το νομενκλατουριστικό σύστημα του σταλινισμού όξυναν την ανισότητα στο εισόδημα, τον πλούτο και τα προνόμια και επηρέαζαν την οικονομική ανάπτυξη και την παραγωγικότητα, εμποδίζοντας την ανάπτυξη παραγωγικών-αυξανόμενων κυβερνητικών δομών.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου (5)

- Οι σοσιαλιστές της αγοράς προσπαθούν να διορθώσουν τις αποτυχίες της αγοράς με διάφορους τρόπους. Πρώτον, πασχίζουν να εξασφαλίζουν την πλήρη απασχόληση μέσω δημόσιων κανονισμών και δημοκρατικού σχεδιασμού για επενδύσεις. Δεύτερον, αγωνίζονται για μείωση των ανισοτήτων του εισοδήματος, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη μορφών επιχειρήσεων όπου το πρωταρχικό εισόδημα διανέμεται πιο δίκαια. Τρίτον, οι σοσιαλιστές τείνουν να εισάγουν ένα διακριτό φορολογικό σύστημα που να διευκολύνει την ανακατανομή του εισοδήματος.
- Ενσωμάτωση τριών μορφών ισότητας: ένα ίσο εγγυημένο βασικό εισόδημα που εξασφαλίζει τα βασικά προς επιβίωση, ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στις κεφαλαιουχικές πηγές και ένα όριο στις ανισότητες που δημιουργούνται από την αγορά.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου - Ταχύτητα

- Η μετάβαση στην αγορά του σοσιαλισμού από την κεντρική διοίκηση ήταν μία αργή και μακρά διαδικασία.
- *Κάθε επιβλαβές αποτέλεσμα το οποίο μπορεί να επηρεάσει την οικονομική αποτελεσματικότητα είναι δυνατόν να ελαχιστοποιηθεί μέσω της βαθμιαίας μετάβασης (Howard and King, 1992)*

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Πολιτική Δομή

- Η δημοκρατική διαδικασία από μόνη της θα μπορούσε να βοηθήσει να εκπαιδευτούν οι ψηφοφόροι και να ενθαρρύνει τη συνεργασία τους παρά την αντίστασή τους στα αναγκαία μέτρα.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Ιδεολογική Δομή

- Η τάση για παραγωγή και ανταλλαγή αγαθών παρουσιάστηκε ως έμφυτη στην ανθρώπινη φύση και απαραίτητη για την ταχύτητα της μετάβασης στον παγκόσμιο καπιταλισμό.
- Μία συγκεκριμένη θεσμική και εκπαιδευτική δομή, η οποία θα προωθούσε κουλτούρα συνεργασίας, θα είχε συμβάλει αποφασιστικά στο να ξεπεραστεί το πρόβλημα του principal-agent problem (πρόβλημα πληροφόρησης), θα είχε μειώσει το πρόβλημα free riding (το πρόβλημα να καταναλώνεις δημόσια αγαθά ενώ δεν το αξίζεις) και θα είχε ακόμα αυξήσει την πιθανότητα συμβιβασμού.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Αρχικές συνθήκες

- Η οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε κάθε χώρα θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη της τις συγκεκριμένες ιδιοσυγκρασίες και τη μοναδικότητα της εμπειρίας του κάθε κράτους και δε θα μπορούσε να εφαρμοστεί σαν *συνταγή μαγειρικής*.
- Οι μεταβατικές οικονομίες θα μπορούσαν να μετασχηματιστούν μόνο μέσα στα όρια των δικών τους παραδόσεων και δυνατοτήτων.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς

Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Σταθεροποίηση και Απελευθέρωση των Τιμών

- Με την κατάργηση ορισμένων περιορισμών στην αγορά ήταν αναμενόμενο ότι η ατομική δραστηριότητα θα είχε βοηθήσει να ικανοποιηθεί η καταναλωτική ζήτηση. Οι διακυμάνσεις των τιμών μέσα από τον ανταγωνισμό στην αγορά θα είχαν δημιουργήσει μη επιθυμητές κοινωνικά διαφορές στην κερδοφορία διαφορετικών τύπων αγαθών. Ήταν ευθύνη της κυβέρνησης στην υπό μετάβαση χώρα να μεσολαβήσει ώστε να μετριάσει τις διακυμάνσεις της τιμής και τις σχετικές επιδράσεις στα εισοδήματα.
- Ενώ τα επίπεδα των μισθών θα υπόκεινται στο νόμο της προσφοράς και της ζήτησης, θα διαμορφώνονται από συλλογικές διαπραγματεύσεις που θα έχουν αναλάβει ελεύθερα εργατικά σωματεία και θα περιορίζονται από κοινωνικούς περιορισμούς, όπως είναι οι εισοδηματικές πολιτικές. Αυτό θα συμπληρωνόταν με κατάλληλα σχεδιασμένα και επιδοτούμενα εκπαιδευτικά προγράμματα εργαζομένων.
- Η ανεργία είχε απορριφθεί ως μη συνεπής με τον σοσιαλισμό.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Πρόγραμμα Ιδιωτικοποιήσεων (1)

- Για να πετύχει η μετάβαση προς τον καπιταλισμό ήταν απαραίτητο να κερδηθεί η υποστήριξη των διοικητικών στελεχών. Η εμπιστοσύνη και η υποστήριξη κερδήθηκε όταν επιτράπηκε η διοίκηση να κρατήσει την προνομιακή της θέση και να αυξήσει σημαντικά την περιουσία της παρά την ελεύθερη διανομή μετοχών.
- Επειδή οι αγορές δεν πλησίαζαν τον πλήρη ανταγωνισμό και κυριαρχούνταν από τα εγχώρια και διεθνή μονοπώλια, η αρχική διανομή εξουσίας αύξησε τις ανισότητες.
- Όλοι οι τύποι ιδιοκτησίας ήταν σύμφωνοι με τον σοσιαλισμό (ατομική, συνεταιριστική και δημόσια (κρατική))

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Πρόγραμμα Ιδιωτικοποιήσεων (2)

- Η δημόσια ιδιοκτησία θα επιβεβαίωνε ότι η συμπεριφορά των μεγάλων επιχειρήσεων θα είχε ως σκοπό το κοινό όφελος. Οι κρατικές επιχειρήσεις θα καθοδηγούνταν και θα παρακινούνταν εξίσου να μεγιστοποιήσουν το μακροχρόνιο ποσοστό του κέρδους και ως εκ τούτου να είναι αποδοτικές. Τα διοικητικά στελέχη των κρατικών επιχειρήσεων θα είχαν παρακινηθεί να επιδιώξουν το κέρδος, όχι μόνο κυνηγώντας μισθούς και μπόνους, αλλά και με την απειλή της διατήρησης της δουλειάς τους.
- Η λήψη αποφάσεων σε αυτές τις κρατικές επιχειρήσεις δε θα βασίζονταν σε συμβατικές ιεραρχικές δομές που έχουν οι εταιρείες αλλά αντίθετα σε μία δημοκρατική διαδικασία στην οποία θα συμμετέχουν όλοι οι εργαζόμενοι.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Πρόγραμμα Ιδιωτικοποιήσεων (3)

- Οι σοσιαλιστές της αγοράς ισχυρίζονταν ότι οι συνεταιρισμοί συμφωνούσαν με τις σοσιαλιστικές αρχές. Κάτω από τη δομή των συνεταιρισμών η ιδιοκτησία και ο έλεγχος θα έπρεπε να έχουν εξασκηθεί από όλα τα μέλη του συνεταιρισμού σύμφωνα με τη συλλογική ιδιοκτησία. Όλα τα μέλη του συνεταιρισμού θα ήταν ισότιμα.
- Η προσωπική ιδιοκτησία θα έπρεπε να έχει νομιμοποιηθεί. Οι σοσιαλιστές της αγοράς θα έπρεπε να έχουν ενθαρρύνει τη δημιουργία ιδιόκτητων εταιρειών αλλά θα έπρεπε να έχουν περιοριστεί στις μικρές επιχειρήσεις.
- Η προσωπική ιδιοκτησία θεωρήθηκε συμπληρωματική στην κρατική και τη συλλογική ιδιοκτησία.
- Αφότου οι ιδιωτικές επιχειρήσεις έφταναν ένα προκαθορισμένο μέγεθος οι κατάλληλες αποζημιώσεις θα έπρεπε να πληρωθούν και οι εταιρείες έπρεπε να μετασχηματιστούν σε συνεταιριστικές.
- Αφότου οι συνεταιριστικές μονάδες έφταναν ένα προκαθορισμένο μέγεθος και κέρδιζαν ευρεία οικονομική μονοπωλιακή δύναμη, τα συνεταιριστικά δικαιώματα έπρεπε να εγκαταλειφθούν, μετά από κατάλληλη αποζημίωση και το ενεργητικό τους θα έπρεπε να μεταφερθεί στην ιδιοκτησία της πολιτείας δια μέσου της νομοθεσίας.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Θεσμική αναδιάρθρωση

- Η μετάβαση σε μια σοσιαλιστική αγορά θα απαιτούσε την ανάπτυξη νέων θεσμών. Το περιβάλλον έπρεπε να υποστεί μια αλλαγή έτσι ώστε το αποτέλεσμα της αγοράς να ήταν σύμφωνο με τα κοινωνικά ενδιαφέροντα της αποδοτικότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης.
- Στο πλαίσιο της σοσιαλιστικής αγοράς θα υπήρχαν όντως αγορές αλλά εξίσου και μια μεγάλη ποικιλία άλλων κοινωνικών, πολιτικών και νομικών θεσμών που θα τους περιόριζαν.
- Δεν υπήρχε ένα αμερόληπτο και αστικό καθεστώς για να ενδυναμώσει τα δικαιώματα της προσωπικής ιδιοκτησίας. Χωρίς αυτές τις εγγυήσεις οι καπιταλιστές παραμένουν απρόθυμοι να τοποθετήσουν χρήματα σε παραγωγικές επενδύσεις.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς
Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου –
Νομισματική πολιτική και Χρηματοοικονομικό
σύστημα

- Ελεγχόμενη από το κράτος κεντρική τράπεζα και κρατικές τράπεζες.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς
Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου –
Δημοσιονομική πολιτική

- Διακριτή δημοσιονομική πολιτική για την αύξηση των επενδύσεων και της απασχόλησης σε περιόδους ύφεσης.
- Άντληση κεφαλαίων από φορολογία του τζίρου στο ατομικό εισόδημα και στα κέρδη των βιομηχανικών επιχειρήσεων.

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς
Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου –
Διεθνές εμπόριο και ξένη βοήθεια

- Επιθυμητή μία τελωνειακή ένωση από διάφορες αγορές σοσιαλιστικών χωρών.
- Υπέρ άνευ όρων ξένης βοήθειας
  - Διαγραφή χρεών
  - Παροχή σημαντικής νέας βοήθειας
  - Εξάλειψη εμπορικών περιορισμών

Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς Πλουραλιστική εκδοχή του μοντέλου – Κοινωνική πολιτική

- Η μεταβατική διαδικασία απαιτούσε μία επαρκή κοινωνική πολιτική.
- Εγγυημένο βασικό βιοτικό εισόδημα.
- Υπό συνθήκες πλήρους απασχόλησης το δικαίωμα για εργασία για όλους τους πολίτες θα καθιερωνόταν χωρίς να καταργηθεί το εξασφαλισμένο βασικό βιοτικό εισόδημα.

Πίνακας 7.1: Η διαδικασία μετάβασης της σοσιαλιστικής αγοράς

		Έτη	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Απελευθέρωση Τιμών – Σταθεροποίηση	Άρση των Περιοριστικών Ελέγχων στις Τιμές (price deregulation)											
	Εισοδηματική Πολιτική – Σχεδιασμός βιομηχανοποίησης της αγοράς (market planning industry)											
2. Ιδιωτικοποίηση	Αναδιάρθρωση Μεγάλων Κρατικών Επιχειρήσεων											
	Ιδιωτικοποίηση Μικρών Επιχειρήσεων											
	Μεσαίες Επιχειρήσεις: Συνεταιριστικές											
3. Θεσμοί	Επίσημοι Θεσμοί											
	Ανεπίσημοι Θεσμοί											
4. Νομισματική Πολιτική και το Χρηματοοικονομικό Σύστημα	Χρηματοοικονομικοί Κανονισμοί											
	Διακριτή Νομισματική Πολιτική											
5. Δημοσιονομική Πολιτική	Διακριτή Πολιτική AD											
	Δομή Φόρων											
6. Διεθνές Εμπόριο και Ξένα Βοήθεια	Σοσιαλιστική Τελωνειακή Ένωση											
	Δασμοί											
	Χωρίς όρους Ξένα Βοήθεια (unconditional foreign aid)											
7. Κοινωνική Πολιτική	Εγγυημένο Βασικό Εισόδημα Διαβίωσης											
	Δικαίωμα στην Εργασία											
		Έτη	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Βιβλιογραφία

- Μαραγκός, Ι. και Μπιτζένης Α. (2007). *Τα Οικονομικά της Μετάβασης*. Εκδόσεις Σταμούλη.